

Glasilo
„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Urejuje:

Jakob Dimnik,
učitelj na II. mestni šoli v Ljubljani.

Št. 19. Ljubljana, 1. vinotoka 1895. XXXV. leto.

Vsebina: V dan cesarjevega godu. — Ivan Lapajne: O metodi nemškega jezika v slovenski ljudski šoli. — Jos. Ciperle: Narodna vzgoja. — Listek. — Književnosti. — Naši dopisi. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb.

V dan cesarjevega godu.

Dné 18. vel. srpana 1830. leta se je porodil v cesarskem gradu v Schönbrunu pri Dunaji nadvojvodu Francu Karlu sin — Franc Jožef. Po abdikaciji tedanjega cesarja avstrijskega in strica nadvojvodu Francu Jožefu, bil je poslednji dné 2. grudna 1848. leta proglašen cesarjem avstrijskim, potem, ko se je oče mu, nadvojvoda Franc Karol, odpovedal nasledstvu na prestolū.

V dan 4. vinotoka 1830. leta obhajal je nadvojvoda Franc Jožef prvi svoj godovni dan. Od prvega godovnega dneva cesarja in kralja Franca Jožefa, dné 4. vinotoka 1830. leta pa do 4. vinotoka t. l. bode preteklo že 65 let. 65 let — lepa starost! Tem srečnejši oni, ki je doživel to starost pri popolni svežosti telesa in duha! Blagor Tebi, prevzvišeni vladar, ki si deležen v polni meri te velike milosti božje!

Viharni so bili časi — leto 1848! — ko je v mladeniških letih cesar Franc Jožef vzel v svojo roko žezlo države Habsburgov: bilo je, kakor da se na vseh straneh hote porušiti stebri te poslednje. Ali dobri genius Avstrije je hotel, da se je mladenič na prestolu pokazal — moža krepkega po svoji volji in modrega na svojem duhu, da se je Franc Jožef pokazal vladarja, kakoršnega treba država v viharnih časih: — ladija, o koji je sodil svet, da jej je usojena poguba, rešila se je srečno iz besnečega valovja javnega upora! Rešila

se je, ker jej je bil na krmilu vladar krepke volje in modre previdnosti. Blagor Tebi, prezvišeni vladar, da Te je previdnost božja na toli odličen način usposobila za veliki Tvoj poklic, bogato obdarivši Te vsemi onimi čednostmi, ki so neizogibni atribut vladarja po božji in narodov volji!

Nj. Veličanstvo cesar Franc Jožef I.

I pozneje ni Ti bila življenja pot posuta rožicami, i pozneje Ti je bilo često hoditi po trnjevi poti; i pozneje so često shrupele sovražne sile nad Tvojo glavo in prebiti Ti je bilo silnih in grozних udarcev, ali duh Ti je ostal neuklonjen — ostal Si trden liki stoletni

hrast ob silnem viharju; pritiskale so na na-Te sovražne sile — uklonile Te niso nikdar!! Blagor Tebi, veliki cesar in kralj Franc Jožef, da si imel vsikdar na strani najmočnejšega zaveznika: nezrušljivo udanost v božjo voljo in trdno vero v božjo pravico! V tem znamenju Si zmagal; viharji so se polegli in zgradba naše države, koji si bil Ti odlöčen in moder čuvar, stoji danes trdno in impozantno tako, da jo občudujejo

Viktor baron Hein, deželni predsednik Kranjski.

i oni, ki so jo hoteli porušiti svojedobno. Kolik triumf! Blagor Tebi! — A Ti nisi samo krepko roko ukrotil upornih sovražnih sil in besnečih viharjev, ampak prisvojil Si Si svojim velikim srcem tudi — človeška srca! Neprestano se peni valovje tekmovanja pojedinih narodnosti v tej državi, nebroj je toček, prouzročujočih silovite politiške, narodne in strankarske boje — dan na dan nam je opazati odurnih bojov plemenskega sovraštva, strasti in zavisti med prepira-

jočimi se sodržavljani: ali pred Tvojim jasnim obličjem ginevajo strasti in zginjajo nasprotstva — v misli na Te, prejasni vladar in naš oče, se čutimo kar hkratu brate, se čutimo zložne, ljubeče Te sinove — v ljubezni do Tebe čutimo se jedno samo družino. Blagor Tebi, apostolsko Veličanstvo, da Te diče avreola — splošne in neomejene ljubezni!

Ti si naša nada, naš up za bodočnost, ker vemo, da Tvoje blago srce povrača ljubezen za ljubezen. Naše zaupanje je trdno, da se Svojo ljubeznijo, modrostjo in pravičnostjo do vseh, dovedeš prepirajoče se brate do sporazumljenja, do sprave, do zadovoljnosti, do sreče. Ti si narodom avstrijskim najvišja instanca, do Tebe se obračamo vsi brez-pogojnim in neomejenim zaupanjem. In ravno zato, ker se v verni udanosti radi vsi pokorimo Tvoji volji in Tvoji modrosti in ker vemo, da nas ljubiš vse jednako, brez razlike narodnosti, pljujejo danes naša srca v goreči hvaležnosti do Tebe, ker vemo in smo preverjeni, da liki zvezda vodnica dovajaš avstrijske narode do uverjenja, da bodo srečni še le tedaj, ko jih bode objemala vez enakosti, ravnopravnosti in bratoljubja; Ti jedini nas dovedeš do mirnega tekmovanja na torišču kulture in napredka v zmyslu Tvojega vzvišenega gesla: „Viribus unitis!“

To je torej Tvoj najsvečajnej triumpf, da si osvojil človeška srca, da vidijo v Tebi utelesenje ljubezni, modrosti in pravičnosti in da Te ta srca ljubijo, obožujejo in da stavljajo v Te svoje nade. Blagor Tebi, ki Si velik med vladarji!

Dné 4. vinotoka bodeš praznoval, o premili naš vladar in oče že 66. godovni dan; praznoval bodeš ta pomembni dan v zavesti, da so bili: vse Tvoje delo, vse Tvoje življenje, vse Tvoje dejanje in nehanje, vse Tvoje skrbi in Tvoji trudi posvečeni — Tvojim narodom: Da nisi nikdar mislil na Sé, ampak na one, kojim Si voditelj — po volji Najvišjega. Blagor Tebi!

A mi vsi hočemo pohiteti dné 4. vinotoka v božje hrame, da v goreči molitvi zaprosimo Stvarnika: Bog nam ohrani še mnogo let to dragoceno življenje! Milijoni bodo dné 4. vinotoka proslavljali Tvoje vladarske čednosti, prošeei Boga, da ohrani skrbnega očeta zvestim sinovom.

Milijoni! Blagor Tebi, cesar in kralj Franc Jožef I.!

Posebno goreče in hvaležno se Te bodemo pa spominjali v molitvi ta dan mi po potresu prizadeti Slovenci, sosebno Ljubljančanje, kajti za veliko podporo, ki nam je došla, gre pred vsem izraziti in izkazati globoko hvaležnost, najudanejšo in najsrečnejšo zahvalo Tebi, mogočni in presvetli naš cesar in vladar! Tvoja ljubezen in dobrot-

ljivost odsevata kakor blagodejni žarki pomladanskega solnca na otrpnelo naravo po kruti zimi! Bog naj Te čuva, dobri vladar in ohrani še mnogo let v srečo Avstrije in njenih podanikov! —

Veliko zahvalo in hvaležnost smo dolžni tudi cesarjevemu namestniku v naši deželi, našemu deželnemu predsedniku, preblagorodnemu gospodu baronu Heinu. Naša dolžnost je, da se v dan cesarjevega godu tudi njega spominjamo v goreči molitvi. Baron Hein je previden pa energičen mož in se dobro zaveda dolžnosti cesarskega namestnika v naši deželi. Ob potresnej katastrofi pa se je pokazal povsod ljudomilega moža in držal ni križem rok, ko je bilo treba delati in lajšati bedo prizadetemu prebivalstvu po deželi in v nje glavnem mestu Ljubljani. Bog ž njim, da mu bode mogoče še mnogo storiti v korist in blagor naše ljube slovenske domovine!

0 metodi nemškega jezika v slovenski ljudski šoli.

(Konec.)

Pri učenju nemškega jezika ne bomo smeli od slej druzega namena imeti, kakor to, da se otroci privadijo, 1.) nemški govor umeti, 2.) nemški jezik govoriti, 3.) nemški jezik brati in umeti to, kar beró, 4.) nemški jezik pisati. Do zdaj, ko smo toliko let vadili otroke v nemškem jeziku, skušali smo še slovnico učiti, t. j. ponavljala se je pri nemškem jeziku slovniška tvarina, ki se je vzela ali ki bi se bila morala vzeti še pri slovenski slovnici. V bodoče naj se taka, v obeh jezikih enaka pravila opusté pri tem predmetu. Taka pravila so n. pr. pri nemškem pravopisu gledé razglogovanja skoro vse dotične točke, pri slovnici pa pravila o razločevanju samostalnikov po pomenu, ali pa ponavljanje o tem, kaj so besedna plemena, kaj stavek, stavkovi členi itd. To tvarino slovniško imata oba jezika skupno. Res je ponavljanje z ozirom na pregovor: „Repetitio est mater studiorum“ kaj koristno, toda s tem se preveč zamudimo, da manje prave nemške tvarine otrokom podamo. Predno hočemo še bolje označiti metodo, katero bi v bodoče za nemški jezik priporočali, moramo povedati svojo misel gledé sedanjih metod po slovenskih šolah za ta predmet. Pred vsem moramo obsojati učitelja, ki dá slovenskemu otroku za nemški jezik čisto nemški „Sprachbuch“ ali še celó vrh tega nemški „Lesebuch“ v roko. Nemci imajo res izvrstne knjige v tej stroki, ali te so za nemške šole in za nemške otroke. Za slovenske otroke je to mrtvo blago, ki dobi le malo vrednost za-nje, če ga tudi učitelj oživeti hoče. Tudi s sedanjimi nemškimi slovnici nismo zadovoljni, ker so pretežke,

tudi te imajo (razen 3.) nemška berila, katerih otroci večinoma umeti ne morejo. Ta-le berila bi le tedaj nekaj pomena imela, ako bi bila zgolj prevod slovenskih beril. Da so takšne čitanke za slovenske šole primerne, sprevidel je še slavni Slomšek, ko je bil spisal že l. 1848. tako slovensko-nemško berilo, ki je imelo na 2. strani vselej v slovenskem jeziku to, kar je bilo na 1. strani v nemščini. Proti pedagoškemu principu ravnamo, ako tuj predmet v tujem jeziku otroku podajemo. Tako dela pisatelj teh vrstic sicer še sam, ker drugače ne sme. Nikoli še niso otroci moji brali povesti in opisov ter razlaganj, ki so v 5., 6., 7. delu nemškega berila; težko bi si to tvarino zapamtili v slovenskem jeziku; koliko težje jim je vse to v nemščini!

Najrajše bi, ker imam v svoji nemški šoli slovenske otroke, vpeljal namesto teh delov 2., 3. in 4. del istega nemškega berila — ali človek se boji s takim predlogom na dan stopiti, kajti z glavo utegnejo kje migati, ako bi se pri nas v 5., 6. in 7. razredu rabile knjige, ki so na Nemškem uvedene v 2., 3. in 4. razredu. — In vendar bi pedagoško naše stališče to zahtevalo. — Knjig za učenje tujih jezikov je vse polno spisanih. Iz teh bi se dal marsikak dober navod za naše namene posneti. Toda te jezikovne knjige niso namenjene za ljudske šole, marveč le za srednje in strokovne učilnice. Za ljudske šole se tuje slovnice navadno ne pišejo; zato imamo kaj malo uzorov. Kar jih vendar imamo, te so precej lože nego naše slovensko-nemške (1., 2. in 3.) slovnice.

Tako je n. pr. izišla iz peresa nadučitelja na Opčinah pri Trstu, g. Valenčiča italijanska slovnica za slovenske šole na Primorskem (osebito v tržaški okolici) v 2 delih, ki je v obče zelo lahko osnovana. Ta ima za vajo v mehničnem čitanji dokaj manje vaj, nego naše nemške slovnice. Velik napredek v tej stroki je „Prva nemška slovnica in Prvo nemško berilo“, knjiga spisana po šolnikih Praprotnik, Razingar, Žumer. V tej vidimo precej dobro metodo, ki se ozira na otroke pač, ki jo dobé v roko. Ne oziraje se na kakošen slovensko-nemški Abecednik, ki je pedagoško neopravičen, pričinja po pisalno-bralni metodi z nemškimi pisanimi in tiskanimi črkami, hodi torej pot, katero v obče hvaliti moremo, če bi ravno rajše videli, da bi slovenski otroci nemščino le z latinico pisali. To naj bi sploh slovenske šole storile; potlej se bodo še Nemci v večji meri latinice poprijeli; do zdaj je še vedno le bolj po malem rabijo. Nadaljuje pa knjiga po teh pisnih vajah s pravopisjem in še le potlej s slovnico. Pravil ne daje preveč; kar jih je, so kratka in jedernata. Po našem subjektivnem mnenju pa naj bi izostala pravila, katera niso različna od onih v slovenski slovnici. Hvalevredno je to, da so nove besede (vokabole) pred vajami in nalogami, da jih otroku ni treba v kakošnem besednjaku iskati, kar je prezamudno. Berila, ki imajo največ

služiti v mehanično izurjenost, so res v tej novi knjigi zeló kratka, jedernata in v kratkih stavkih. Vendar je teh beril prej preveč, kakor premalo. Čas, ki je ljudski šoli za nemščino, za ta navržek, odmerjen, je prekratek, da bi mogel učitelj ali otrok vso to tvarino preleteti, zlasti ker nima slovenskega prevoda. Le nekaj beril naj bi ostalo, ker so res umevna tudi le nekoliko prebrisanemu slovenskemu otroku. Kar pa tudi na tej knjigi še grajamo, je to, da pri pisnih in pravopisnih vajah nimajo nemške besede slovenskega prevoda. Nasprotno pa moramo vse naloge pohvaliti, ker niso predolge in ne pretežke. Slovniške naloge za vajo v prestavljanji so večinoma izvrstne in delajo čast pisateljem.

O metodi nemškega poduka izrazil se je že slavni Slomšek čisto v našem smislu, ko je razlagal, kako se ima rabiti njegovo dvojezično „Malo“ in „Veliko berilo“, rekoč: „Hočeš li učence nemške besede dobro učiti, le na dvoje daj čitati; naj eno po slovensko, potem pa ravno tisto po nemško beró. Ko sta z učencem celi odstavek prebrala, potem jih po besedah in stavkih izprašuj; naj pove, kaj se pravi to pa ono po slovensko, po nemško, kako slovensko ime po nemško, nemško ime po slovensko itd.

Samo ne pozabi, da vse vaje imajo biti kratke in pa praktične; ne dajaj pa vodil in pravil toliko kolo, da bi se pretežko obračati ne dalo, pamet težilo, šolsko omiko pa mudilo.“ „Nemško branje brez spoznanja tega, kar se je bralo, ni le prazno delo, ampak tudi škodljivo otrokom,“ rekel je tudi sovrstnik Slomšekov, šolski nadzornik Rudmaš.

Po dobri metodi naj bi se uredile nove nemške slovnice, katere se morebiti že kje predelavajo po naročilu naučnega ministerstva. Tega si pa tudi misliti ne moremo, da bi še v bodoče s sedanjimi pretežkimi nemškimi slovnici izhajati morali. Pri izdaji novih slovníc naj bi se oziralo tudi na nasvete, ki so jih v tej zadevi podale l. 1888. učiteljske konferencije na Štajerskem, n. pr. da se opusté vsi sedanji slovensko-nemški Abecedniki.

Zeló važno je učno postopanje pri nemškem poduku. V tej zadevi so sicer skoro vse sedanje slovnice pravo pot hodile, ko so se ravnale po dobro znanem pedagogičnem pravilu: od enovitega do sestavljenega. Tega pravila se je zlasti nova „Prva nemška slovnica“ zvesto držala. Pričenja namreč s samostalnikom, s spolom, številom, dela iz samostalnikov stavke, prestopi k pridevniku, ki ga porabi v predikatu, nadaljuje s pomožnim glagolom „sein“, potem s šibkimi glagoli. Snuje na dalje dopovedovalne, vprašalne in velelne stavke. Našteta tvarina s pisnimi in pravopisnimi vajami, in morebiti še z berilnimi vred popolnoma zadostuje za prvo leto nemškega poduka za otroka, ki je star še le 10 let in hodi v 2. ali 3. razred kakšne ljudske šole. Za

drugo leto nemškega učenja bi bila v smislu te dobro urejene knjige ta-le snov, in sicer iz pravopisja: dvojni soglasniki, redka nemška pismena in ločila. V slovnici pa nastopi že razširjeni stavek z objektom v 4., 3. in 2. sklonu; sklanjatev samostalnika, osebnega zaimka, atribut (samostalniki v 2. sklonu), sestavljeni samostalniki, kazalni in svojilni zaimki, sklanjatev pridevnika, njegovo stopnjevanje, števniki, prislovi, pomožna glagola „haben“ in „werden“, zopet šibki glagol in sestavljeni glagol s prednicami. Ker je knjiga tudi berilnim vajam precej časa odmerila, zadostovala bode naštetá tvarina za 2. leto nemškega učenja, recimo za otroka v 11. letu. — Veliko tvarine še čaka one, kateri si hočejo še več nemščine prisvojiti. Pred vsem pride zdaj na vrsto krepki glagol, potem trpna oblika, obširna raba raznovrstnih prilastkov, objektov in adverbijal. Naposled pa še zložení stavek. Ta tvarina je zdaj v 2. in 3. nemški slovnici. Naj reče kdo, kar koli hoče: pogloblitno delo pri nemškem poduku v slovenskih šolah je in ostane marljivo prestavljenje. Doma in v šoli naj se prestavlja, zdaj iz nemškega na slovensko, zdaj na opak. Danes ustno, jutri pismeno. Ali najboljše je pač: V šoli 2—3 krat ustno, doma pa ravno tisto pismeno. Nalogo učitelj popravi; po učitelju popravljeno nalogo učenec še enkrat prepíše, ali piše vsaj ob kraju pisanke popravo.

Kjer ni veliko učencev, na mestu so tudi proste ustne vaje. Na lahka učiteljeva vprašanja odgovarjajo pač marljivo tudi učenci, da se jim jezik omaja in z novimi izrazi obogati. K sklepu moramo še to poudarjati. Prej ali slej bode po postavnem potu določeno, na kateri stopinji se bode smelo z nemščino pričeti, in koliko ur na teden bode za-njo porabiti. Tega naj se potlej učitelj do pičice drži. Dotične ure naj porabi vestno za nemščino, pa ne več ne manj. Kakor ne gre, da bi se nekaterim predmetom ure jemale, pa drugim dajale, tako tudi pri nemščini ni dopuščeno, da bi se jej čas kratil ali pomnoževal. Pravičen in nepristranski mora biti učitelj nasproti vsem svojim učencem, pa tudi nasproti vsem predpisanim učnim predmetom, in tudi nasproti nemščini!

Ivan Lapajne.

Národna vzgoja.

(Spisal Jos. Ciperle.)

76.

Zdaj pa pridemo k dobrim in slabim lastnostim slovenskega naroda. To bodi tretja točka tega spisa. — Glavno pravilo vsakoršne pametne vzgoje je pa to, da je treba jačiti in dopolnjevati svoje dobre, ter zatirati in iztrebljati svoje slabe lastnosti.

Da pa nam bode mogoče postopati v tem slučaju pravilno in umno, treba je pred vsem, da se poznamo popolnem. — „Spoznava

sebe!“ Ti besedi sta stali zapisani nekoč nad vrati delfijskega svetišča, tam, kjer je bilo bivališče boga, ki je po svojih duhovnikih in duhovnicah razlagal prihodnjost grškemu narodu. Dovolj se je že pisalo o teh besedah, dovolj se je že razpravljalo o tem predmetu, in moral bi pisati jaz le kaj starega in že povedanega, ako bi hotel razlagati na široko in dolgo pomen teh dveh besedi.

„Spoznavaj sebe!“ Kdo pozna neki samega sebe prav natančno? Kdo pa tudi pazi na samega sebe najbolj? Ali smo n. pr. mi Slovenci prepričani popolnem o svojih zmožnostih, o svoji jakosti, o svojih krepostih in slabostih? Prav odločno moram zanikati na to vprašanje. Saj drugače bi ne bili take trdne podlage tujčevim petam. Vse drugačno stališče zavzemali bi mi med evropskimi narodi, kakor je zavzemamo v resnici, ako bi bili bolj presvedočeni o svoji vrednosti, ako ravno nas je tako malo številice.

Kdo si je neki že zastavil ona tri znamenita in važna vprašanja: Kdo sem, kaj sem in čemu sem na svetu? In vendar bi bila to najprva človekova naloga. To pač menda vsakdo ve, da je človek, ako ravno ne poudarja tega vselej in povsod, da ima iste pravice, kot vsak drugi človek. In tako prišla je v rabo ona nesmisel o inferijornih in superijornih ljudeh in narodih. Vsled tega jeli so pa tudi nekateri prištevati Slovence inferijornim narodom, t. j. narodom druge vrste, ki imajo manj pravic do obstanka, nego drugi. Kdo neki se je zmenil za nas n. pr. še pred dvajsetimi leti!

Toda začetek je storjen hvala Bogu tudi pri nas. Posamnega Slovenca je pač še mogoče prezreti, toda našega naroda ne več. Se vè, tega pa nismo dosegli z molčanjem in potrpljenjem, ampak vsled tega, ker so nekateri možje izmed nas s krepkimi besedami se potegovali za naše pravice.

A ravno vedenje tako zvanih superijornih narodov dostikrat ni prav nič človeško. Je li to človeško, ako se odreka drugemu narodu pravica do obstanka, češ, to je narod nižje vrste. Ravno ako se misli, da so na svetu narodi nižje vrste, je potrebno, da se jim priskoči na pomoč, da se jih podpira z vsemi sredstvi, da pridejo do one omike, s kojo se ponašajo toliko ti tako zvani — superijorni narodi. To je človeško.

77.

Če tudi večina vé, da so ljudje, vendar tega ne vé, čemu so na svetu, kaj je prav za prav njih namen. Jeden misli, da jé in pije in spi; drugi misli, da je samo za delo na zemlji; tretji za to, da ga preganja usoda; četrti za to, da strada, i. t. d. — Vsi ti imajo prav in pa nobeden. Človek mora jesti in piti, on mora delati, a on ne sme biti nezmeren v jedi in pijači, in kar se tiče usodinega preganjanja, na to nam odgovarja pregovor: „Vsak je svoje sreče kovač“. —

Mnogo je norcev na zemlji, ki verujejo na usodo, kakor na kako višje bitje, ki mora imeti svoje žrtve. In kaj dobro jih zavrača pregovor: „Vsak je svoje sreče kovač!“ in ta-le: „Kakor si postelješ, tako bodeš ležal!“

Čudno je, da tožijo o usodi samo oni ljudje, ki so nesrečni. Srečni pa ne zinejo o nji niti besedice. Kako je vendar to, da le nesrečniki imajo vedno kaj opraviti z usodo? Odgovor je lehak. Le uboštvo privede človeka na to, da jame misliti, odkod prihaja njegova nesreča. Vse okolnosti preišlja natančno, a na samega sebe, ki si je najbližji, ne misli nikdar. A v sreči se človek odvadi misliti. Nikdar mu ne pride na um, da bi mislil, na kakov način je postal srečen. Od tod prihaja tudi ona žalostna prikazen, da tak človek tako rad pozabi svojih nekdanjih dobrotnikov. To je tedaj odgovor na to, da mislijo in verujejo ljudje na usodo, koji so nesrečni.

Vera na usodo je zelo razširjena med ljudstvom. Kolikokrat slišimo koga reči o kom: „mu je bilo že tako namenjeno“. — Če je kdo ubit v vojski, če si je kdo zlomil roko ali nogo, to si raztolmači ljudska modrost takoj s tem, da mu je bilo to tako namenjeno.“ Tako mišljenje je prav mohamedansko. Po Mohamedovem nauku je to tako; Mohamedanci verujejo trdno na ono neizprosljivo usodo, po koji mora človek umreti ta dan, ako gre v boj ali ne, po koji si mora zlomiti roko ali nogo, ako tudi leži ves dan v postelji. Takovo mišljenje se pač ne strinja s zdravim razumom in tudi ne s krščanskimi nazori. Koliko let bi še morda živel oni človek, ako bi ne bil šel ta ali oni dan v boj; celo svoje življenje bi lahko nosil drugi zdrave ude, ako bi si jih ne bil polomil vsled lastne ali tuje nerodnosti. — Če kdo pade z visoke skale v brezdno; ali ga je vrgla mari usoda z nje? — Ali ga je peljala usoda na njo? Ali je namenil sovražnik v boji ono kroglo, ki ga je zadela, ravno njemu, ali ne morda ali najbrž komu drugemu?

Krščanska vera prepoveduje verovanje na usodo; ali vendar je tako razširjeno med kristjani. Zato je nalog vsacega izobraženega človeka delovati na to, da se to mišljenje popolnem iztrebi iz naroda.

(Dalje prih.)

Listek.

P a j e k.

(Konec.)

Res je, poviševalo bi naš stanovski ugled, ako bi bili jedini v vseh svojih nazorih, in ako bi imeli jedin strokovni list — — to čutili bi celo gmotno! Nekaj dobrega pa zna vendar le nastati iz obstanka obeh listov: tekmovanje mej njima — tekmovanje za prvenstvo, za obstanek! Vsak, ki je prijatelj temu ali onemu listu, ali obema, pod-

piraj ga gmotno in duševno — — in tu se pokaže, ali ima pravico izhajati le jeden ali oba — — ali nobeden! Imam oba lista in — — tekmovanja komaj pričakujem, tekmovanja s poučnimi razpravami. Tako tovariši, pa brez javnega prepira, brez boja! — — Podobni smo pajkom, ki ne trpe družega poleg sebe!

Bral sem torej, da ni prištevati pajka niti koristnim, niti škodljivim, a tega mnenja jaz nisem. Pajki iztrebljajo muhe se sveta, in muhe so pa nevarne — — posebno v človeških, in tako menda tudi v naših glavah. Kaj bi bilo, ko bi se tudi v naših glavah zaredil roj nagajivih muh, ki bi se preširno razprostrl po naši zemlji! Učitelji muhasti!! — — Veste pa, da lačen, sestradan konj ni nikdar muhast, rejen pa le prerad. Zato pa menda so oni pajki, ki nam kruha le pičlo dele, prav koristni pajki, ker nam tako posredno uničujejo muhe v naših glavah. Ko bi oni le povsod z jednako mero delili!

Da imamo prepičlo hrano, to občutimo tem bolj, ker imamo liki pajkom prav izborna grizala in prebavila, ki zahtevajo tečne, krepke hrane in ne samega — — — krompirja.

Pajki predejo umetno, da najumetnejšo mrežo, kar je mrež na svetu, in teh ni malo! Vse je pripravljeno, da nam zaprede ravna pota, in ako nam naši bližnji tega ne store, zamotavamo si tek življenja sami, da se izpodtikamo pri vsacem koraku.

Na mehkem, krogličastem, golem ali obrastenem zadku ima pajek 4—6 bradavic, na vsakej bradavici pa 100—200 luknjic, iz katerih se snuje ravno toliko pretencij nitij, ki se po potrebi strnejo v jedno samo nit. S to pa prepreza pajek vse steze in vsak kotiček.

Kdo ne ve, kaj obseza pojem: nadzornik in pajčevina! Komu se ne ježe lasje, koga ne spreletava zona in ga ne stresa mraz po vseh udih notri v kost in mozeg, ko sliši oni dve besedi v zvezi! Vi jedini ste vzvišeni, mestni gg. tovariši! — za vas skrbi materinsko mestni šolski svet, a mi deželani pa že vemo, kaj se pravi, ko visi pri inspiciranji pajčevina se srede stropa tako hudobno nadzorniku ravno pred nos, da zadruga trepet — ne nadzorniku — ampak tebi besedo v grlu, pa si ne veš pomagati! Dovolj te muke! — —

Pajki snovači (Tetragnatha) snujejo one milijone pretencij nitij, ki se v poznem jesenskem solnci bleste tako srebrno belo čez polje in travnik, kot čestitej starki njeni osiveli lasje. Trivijalen je izraz „babje leto“ — — jaz bi dejal „starih mamic leto.“

In s temi srebrnimi nitimi pa potuje čez loge in vrte, potoke in reke tudi neštevilno pajkov, katere goni veselje, veda in izomika po daljnem svetu. Tudi v našem stanu je že pajkov, ki si žele, da pohite preko širnih dežel, da se jim vrste pred očmi lične vasi in krasna mesta, pa jim primanjkuje preje in vetra! Bode li Bog uslišal njihovo pobožno željo ter jim poslal mehkega prediva in krepke

burje, dvomim! Želim jim pa obojega prav iz srca, da polete celo v deveto deželo!

Matija ali suha južina (*Phalangium opilio*) pa ne prede; pravijo, da zato ne, ker dela prelaz med ščipalci in pravimi pajki. „Pa kako bode revež prèl,“ ker vedno „suho“ južina! — — Da, da, tacih „matij“ nas je mnogo. Vsaj ne rečem, da bi morali imeti primake v izobilji, a treba ga je nam včasih vendar le kozarček, če hočete, da Vam kaj napredemo.

Čemur sem se čudil pri pajku, je to, da še dandanes prede brez stroja, ko le-teh vse giblje in mrgoli po svetu. Še celo mi imamo bralne in računske stroje. Kaj ko bi država necega dne razpisala nagrado za iznajdbo stroja, ki bi hipoma preustrojil šolske mladeži glavo in srce — — in to brez vednih vzdihov po boljšeji plači. Hipoma bi tudi prenehale jeremijade o ogromnih šolskih stroških in prišel bi tudi izrek „quem dii odere“ — — ob svojo veljavo, ne bilo bi trpinov učiteljev. Vsem bi bilo pomagano. Stroj „za likanje ljudstev“ — tako bi ga imenoval, — zaječal bi le tu in tam ter zaškripal, ko bi valjal med svojimi zobmi kakega posebnega trdoglavca — — pa kedo bi se menil zanj, mrtvo stvar, ko se še za nas malo kedo briga, še celo blagoglasno društvo proti trpinčenju živalij ne!

Pajek je osmeronog. Bog že ve, čemu jih mu je dal, samo umeti ne morem, kako da je obdaril učitelja samo z dvema. Te mu pač ne zadostujeta, kadar revež teka od Poncija do Pilata, da si pribori, ako ne boljše, vsaj njemu bolj ugajajočo službico. To so zanj malo častna pota, ko ga večjidel odpravljajo z več kot dvomljivimi upi! To mu teži srce in dušo, to mu upogiblje glavo, da mu je videti priraslo oprsju njegovemu, kakor pajku.

IV! Očij imajo pajki osmero; te jim menda zadostujejo, ker ni videti, da bi si natikali še očala. Učitelj bi očij pač tudi potreboval: jeden par spredaj, jeden zadaj in še na desnej in levej po jeden par!

No — pajki dihajo s pljučami kakor mi in imajo baje prav trdna, dvema kožnatima vrečicama podobna pljuča. Posebnega je pri tem le to, da jih imajo v zadku in ne v prsih!

Vseh vrst pajkovih je nekaj tisoč. Preobrazbe oni ne poznajo, razun prav posamičnih slučajev, pač pa se nekatekrati leve. Ko bi pač tudi mi včasih slekli svojo staro dremotno suknjo, pa bi oblekli novo delavno. Kri bi nam hitreje krožila in zadovoljnost bi se vračala v naša prsa!

Ljubimsko življenje pajkovo pa ni ravno preveč mikavno: „dulcinea“ pajčulja vrača čestokrat svojemu „don quixotu“ njegovo ljubav s tem, da ga — — pohrusta v pravem pomenu besede! Torej ni čuda, da vse pajčulje za toliko presežajo v obsegu pajke. Da biva taka krutost v tako malej stvari!

Jedno lepo lastnost, jeden blag čut pa le ima pajek, čut materski. Skrbno zavije drobna jajčeca v pajčevinat mešiček, katerega seboj nosi, ali pa ga skrije v varen kraj in se nikdar daleč od njega ne loči. Svoj zarod čuva skrbno do tedaj, da se mladi pajčeci razidejo „s trebuhom za kruhom“, kar se navadno v kakih desetih dneh, takoj po prvej levitvi zgodi. In mladega zaroda je mnogo, mnogo — — — skoraj toliko kakor pri marsikaterem učitelju! Oj — — — pri tem tudi mnogokrat vse mrgoli in se gnete med nogami, vse vpije in kriči po zibelih in klopeh! Da, da — — učitelja je v tem Gospod Bog obilo nagradil!

No, resnici na ljubo moram le dostaviti, da navadno odredi pajek okoli 100 pajčecov, a pri učitelju je povprečno število naraščaja 8 — reci: osem — — — tudi nekaj, ne li?!

Takim učiteljem — očetom pa bi res trebalo, da bi jim pajek križavec (Epeira diadema) na kvaterne srede noč priredel petero pravih števil, ki bi prihodnje nedelje jutro vse rudeče oznanjale strmečemu svetu, da je učitelj zadel še več kot terno! Pa kaj, pajka, najbrže bi bile vse preklicane, in učitelj bi se mogel le še veseliti, kako lepo je vse zadel! Pa vendar poskusite tovariši, morda bodo vsaj tri prave! — Ako pajek ne priprede takoj vseh treh, ne opujate — — morda je še mladič! Vadite, dresirajte, stradajte ga — — ni pajka, da bi se ne udal! In ko zadenete terno, ko preštete denar, in vam obraz ne more zlesti v navadne čmerikave gube, tedaj pa se spomnite s prav dobro remuneracijo vašega tovariša, da si kupi zlatega pajka — — — — — če bode slučajno s kruhom založen!

Ako omenim še, da je pajek izkušen meterolog, povedal sem vse, kar bi vas utegnilo zanimati. Stavljam k sklepu jedino še predlog, da napravimo tudi mi meteorologično opazovališče, kjer bi redili nekaj pajkov ter jih skrbno opazovali, da izvemo: Kedaj učitelju vremena bodo se zjasnila?

Črnagoj.

Književnost.

Cerkvena glasba. Missa in honorem sancti Francisci Seraphici za sopran, alt tenor in bas vglasbil Anton Foerster opus 56. Partitura in 4 glasi veljajo 1 gld. 60 kr, a. v. Posamezni glasovi se tudi dobe po 15 kr; to je vse pri skladatelju. Pregledal in preigrals sem to mašo. Ker sem se overil, da je strokovnjaška ocena, katero je „Slovenec“ v št. 187 priobčil, po vsem pravična in dosledna, zdi se mi potrebno, da tudi jaz to izborno skladbo najtopleje priporočam, ker se popolnoma strinjam s „Slovenčev“ oceno.

Lavoslav Belar.

„Robinzon“. Povest za slovensko mladino. Sestavljena po najboljših izdajah. V Ljubljani, 1895. Založil J. Giontini. Tisk R. Miličeve tiskarne. Strani 110. Elegantno vezan izvod 50 kr., po pošti 55 kr. Vsakdo se z veseljem spominja, s kako slastjo je v mladih letih čital prelepo povest o Robinzonu in njegovem tovarišu Petku. Ta povest spada mej

najprimernejše mladinske spise, kar jih pozna svetovna književnost, s posebnim veseljem pa pozdravljamo pričujočo izdajo. Prirejena je jako skrbno, po pravih pedagoških načelih, okrašena s finimi slikami, jezik pa je tako lep in poljuden, kakor v malo kateri slovenski knjigi. Da se bo tega „Robinzona“ slovenska mladina posebno oveselila, je ob sebi umevno.

„**Krištofa Šmida sto majhnih pripovedek za mladino**“. Poslovenil Ivan Tomšič. Drugi popravljeni tisk. V Ljubljani 1895. V založbi in na prodaj pri Janezu Giontiniji. Strani 120. Elegantno kartonirani izvod velja 46 kr., po pošti 48 kr. Krištofa Šmida pripovedke so znane in priljubljene. Pokojni Tomšič je odbral sto najlepših in te je marljiva Giontinijeva knjigarna sedaj drugič izdala. Knjižica je okrašena z nekaterimi čednimi ilustracijami in vredna toplega priporočila.

Zbrani spisi Pavline Pajkove. Drugi zvezek v Celji, 1895. Tiskal, izdal in založil Dragotin Hribar v Celji. Strani 228. Cena broširanemu zvezku 1 gld., elegantno vezanemu 1 gld. 50 kr., po pošti 10 kr. več. Ta zvezek prinaša naslednje dobro znane povesti odlične naše pisateljice: „Roka in srce“, „Mačeha“, „Očetov tovariš“ in „Pripovestnik v sili“. Zlasti slovensko ženstvo bo gotovo z veseljem seglo po teh zanimivih povestih. Unanja oblika knjige je jako ukusna.

Zgodovinske povesti za meščanske šole. Sestavil Ivan Vrhovec, c. kr. profesor. III. stopnja. Strani 90. Slovencem je dosedaj pomanjkovala primerna knjiga za meščanske in večrazredne ljudske šole. Temu nedostatku je odpomogel gospod profesor Vrhovec s svojimi „Zgodovinskimi povestmi“. To delce je razdeljeno v tri dele. V prvem delu ali prvi stopinji se peča največ s starim vekom, drugi del s srednjim vekom in ravno izšla tretja stopinja pa ima 13 beril iz novega veka, ki obsegajo nad polovico knjige. Poleg tega je pa v tem delu jedno berilo iz starega veka, ki se tiče predzgodovinskega časa Avstrije in pa 20 krajših beril iz srednjega veka. Gradivo je deloma razdeljeno po progresivni, deloma po ciklični učni metodi, in skušnja uči, da je ta metoda najboljša. Gospod pisatelj je prvotni načrt popolnoma dosledno izvršil. Ravnal se je v delu po Gindelyjevi in Vavruvovi knjigi, namenjeni za češke meščanske šole. Seveda je premenil gradivo, v kolikor se tiče Kranjske in sosednih dežel. Tretji del je primeren za tretji razred meščanskih in osmi razred ljudskih šol, ker popolnoma zadošča učnemu načrtu, kateri je vpeljal z naredbo z dne 25. rožnika 1886, št. 2439 deželni šolski svet kranjski in ga je učno ministerstvo odobrilo. Ustreza pa tudi vsem didaktičnim in vzgojeslovnim zahtevam. Gori omenjeni načrt se je pisatelju posebno posrečil. Kaj jasno so naslikane razne dobe in okoliščine, kakor tridesetletna vojska in pa turški časi. V berilih, ki se tičejo avstrijske zgodovine, so značajni vladarjev narisani točno, kratko in z dobrodejno prisrčnostjo pravega domoljuba. Jako dobro izbrani in spretno vpleteni so spisi o kranjski zgodovini, kakor: „Turške vojske“, „Herbert Turjaški“, „Bitva pri Sisku“ itd. Na konci pridejana časoslovna tabela olajšuje učencem pregled čez vse. Preverjeni smo, da bode knjiga dobro služila svojemu namenu. Potreba take knjige se je posebno sedaj čutila, ko imamo v Ljubljani že meščansko dekliško šolo. Brez dobrih knjig bi ne mogel napredovati pouk. Ne moremo si kaj, da bi pri tej priliki ne omenili, da na Kranjskem še premalo znajo ceniti meščanske šole. V vsej deželi nimamo niti jedne slovenske češke meščanske šole. Jedinna meščanska deška šola v Krškem je nemška. Vender imajo te šole dosti večjo vrednost za tistega, ki ne misli dalje študirati, temveč misli kar stopiti v praktično življenje, kakor spodnja gimnazija in realka, ki nista za praktično življenje, temveč le mladino pripravljata za daljše študije. Omenjeno Vrhovčevo knjižico je v lepi obliki izdala Blaznikova tiskarna v Ljubljani in stane vsak del (stopinja) 50 kr. Tisk je lep in sploh oprava knjižic svojemu namenu popolnoma primerna. Gospodu pisatelju moramo biti hvaležni za te knjižice, ker bodo podlaga racionelnemu pouku na naših meščanskih šolah. Tako pisane knjige so za šolsko mladino mnogo primernejše, nego bi bile s sistematično pisano zgodovino. Vzgojeslovci so se celo prepričali, da niti sistema-

tično pisana zgodovina še za višje razrede srednjih šol ne ugaja, kajti jemlje le učencem veselje de učenja. Vrhovčeva knjiga pa ni suhoparna in bode baš zaradi svoje zanimivo obravnane tvarine vzbujala v naši šolski mladini veselje do zgodovine, posebno pa do avstrijske in slovenske in bode gotovo pospeševala slovensko in avstrijsko domoljubje.

V spomin petdesetletnice rojstnega dne slavnega pesnika Simona Gregorčiča 1844 — XV. X. — 1894. (Drugi ponatis s pesnikovo sliko). — Tako je naslov lični, rdeče obrobljeni in s popolnoma novimi in različnimi črkami tiskani drugi izdaji 28. snopiča „Slovanske knjižnice“, ki je ugledala svetlo že prve dni meseca kimovca. Tiskala se je ta zbirka pesnij v 1200 izvodih in velja le 30 kr. Tako cenega in lično opremljenega izdanja knjige ni mej slovenskim slovstvom! Vsak slovenski razumnik si bi moral omisliti takó ceno zbirko pesnij največjega našega pesnika!

Naši dopisi.

Iz Ljubljane. (Konferencija.) Dne 13. julija 1895. je bila v poslopji I. mestne petrazrednice v Poljskih ulicah konferencija slovenskih in slovensko-nemških ljudskih šol. Predsednik, c. kr. okrajni šolski nadzornik g. prof. Levec jo otvori s pozdravom na goste in na učiteljstvo. Posebno pristréno pozdravi prečastitega g. kanonika Andreja Zamejca, kateri se kot ud c. kr. mestnega šolskega sveta vedno zanima za napredek in povzdigo ljudskega šolstva. Potem imenuje svojim namestnikom ravnatelja g. Fr. Hubada ter prebere imenik učiteljev in učiteljic, ki imajo pri konferenci sklepalen glas, smejo voliti in voljeni biti. S pravico aktivne in pasivne volilne pravice je navzočih 41 učnih moči.

Na predlog vadničnega učitelja g. Fr. Gerkmana se izvolita zapisnikarjema E. Gangl in J. Janežič. G. predsednik omenja, da se je šola za korigende v prisilni delavnici tekom zadnjega šolskega leta uvrstila v področje njegovega nadzorovanja.

Ko nam prebere in razloži važnejše ukaze oblastev, poroča nadalje tako-le:

Slavni zbor! Ob jako neugodnih razmerah se je danes sešla okrajna učiteljska konferencija slovenskih in nemško-slovenskih ljudskih šol v Ljubljani.

Velikonočni potres, ki je tako hudo zadel naše stolno mesto, prijazno Ljubljano, vsekaj je tudi našemu mestnemu šolstvu hude rane, katere bode težko in le počasi prebolelo; kajti vsled potresa se je moralo ob najugodnejšem času na vseh mestnih ljudskih šolah celih 6 tednov ustaviti popolnoma ves pouk.

A tudi pozneje, ko so se pomirili razburjeni duhovi in smo zopet začeli misliti na šolo, bilo je možno s poukom pričeti samo v 23 razredih, ostalo pa je brez vsega pouka 37 razredov in otroški vrtci in to samo v področji mojega nadzorovanja; o nemških ljudskih šolah molčim.

Vsled tega ostane okoli 70% šolske mladine celih 5 mesecev brez vsega pouka, in ker nas skušnja uči, da šolski otroci že mnogo pozabijo med navadnimi velikimi počitnicami, potem si lahko mislimo, kako zanemarjene otroke dobimo s prihodnjim šolskim letom zopet v šole.

Vsega mestnega učiteljstva čaka zatorej jako važna in težka naloga, da z umno razdelitvijo učne tvarine, s pametno porabo učnega časa, z napornim poučevanjem navzlic tem žalostnim razmeram prihodnje leto skuša doseči predpisani učni smoter.

V tem obziru prejmo šolska vodstva v kratkem od c. kr. mestnega šolskega sveta potrebna ukazila, in potem bode naloga učiteljskim zborom na vsaki šoli, da določi za vsak razred, kaj se je letos zamudilo, kaj se mora prihodnje leto ponoviti, in kakó je v teh izrednih razmerah postopati pri pouku, da se popravi letos narejena škoda.

Ljubljana ima tako skušeno, razumno in vestno učiteljstvo, da sem prepričan, da se prihodnje šolsko leto z vsem naporom in vso marljivostjo loti svojega

težavnega dela, ki ga čaka bodisi pri pouku, bodisi pri vzgoji. Zakaj ne samo pouk, ampak tudi vzgoja je mnogo škode trpela vsled zadnjega potresa.

Mnogo rodbin nima svojega stanovanja, otroci pohajajo brez dela, brez varstva in nadzorstva po javnih prostorih in igrališčih in vsaj prve tedne bode učiteljstvu mnogo posla, predno otroke privadijo spet na staro dobro disciplino.

Toda, kakor sem že rekel, upam, da vse to se doseže in popravi v enem, ali vsaj v dveh letih. Saj smo tudi prejšnja leta zaradi otrovnihih boleznih imeli neprostopoljne počitnice po več tednov, a z dobro voljo in marljivim delovanjem je vselej učiteljstvo vsaj v enem letu poravnalo vse zamude in nedostatke, ki so nastali vsled tega tudi pri pouku in vzgoji.

Velikonočni potres pa je mestno ljudsko šolstvo hudo udaril tudi s tem, da je nekatera šolska poslopja močno poškodovala, mestno dekliško osemrazrednico pa popolnoma vrgel na cesto.

Res, da se škoda na I. in II. mestni deški petrazrednici popravi do jeseni; pričakovati je, da se tudi močno poškodovano šolsko poslopje pri Uršulinkah do jeseni popravi tako, da se bodo mogle odpreti ondotne šole, v katere zahaja okoli 40% ljubljanske ženske šolske mladine, vendar takorekoč brez podstrešja ostane mestna dekliška osemrazrednica.

Posrečilo se je sicer c. kr. mestnemu šolskemu svetu ob cesti na Rožnik za to šolo najeti za tri leta stanovanja. A to poslopje leži preoddaljeno od šolskega okoliša pri sv. Jakobu, v bližini Uršulinskih šol in je združeno še z družimi neprilikami. Mestna občina, s potresom sama hudo zadeta, bode morala za to šolo zidati posebno poslopje, in morebiti, da se posreči, v ta namen od dežele dobiti in prezidati sedanje redutno poslopje.

Na vsak način bode to vprašanje mnogo novcev stalo mestno občino, zlasti ker mora skrbeti tudi za to, da primerno nastani obe nemški ljudski šoli, in da dozida že pričeto dvorazredno ljudsko šolo na Barji, ki se prihodnje leto v novem poslopij izpremeni v dvorazrednico.

Tako se v tem kritičnem času nad mestno občino hudo maščujejo zamude, katere je zakrivila pri šolskih stavbah poprejšnja leta.

S svojim bivšim kolegom Wallnerjem sva se zadnja leta mnogo trudila v c. kr. mestnem šolskem svetu, da bi pripravila mestno občino do tega, naj zida za tiste svoje šole, ki so nastanjene v privatnih hišah, posebna šolska poslopja. Toda najin trud je ostal brez uspeha.

Zdaj pa mora mestna občina v najbolj kritičnem položaji, ko ji je novcev trositi na vse strani, resno misliti na to, da si postavi najmanj troje ali vsaj dvoje novih šolskih poslopij.

Ta žalostni položaj mestne občine pa je toliko bolj obžalovati, ker je zdaj še menj upanja, da bi se v Ljubljani kmalu ustanovile prepotrebne deške in dekliške meščanske šole, ki bi seveda mestni občini naložile tudi nekaj novčnih žrtev. Ustanovitev vsaj dveh meščanskih šol pa se meni zdi v Ljubljani nujna potreba in to iz več razlogov.

Najprej je omeniti, da so zdanje osemrazredne dekliške ljudske šole v Ljubljani z ozirom na šolsko novelo l. 1883. in k tej noveli izdanega izvršitvenega predpisa naravnost nezakonite, zakaj po šolski noveli bi se morala vsaka taka osemrazredna ljudska šola takoj izpremeniti v petrazredno ljudsko in v trirazredno meščansko šolo, kar se pa v Ljubljani doslej še ni povsod zgodilo.

Deška meščanska šola je pa v Ljubljani nujno potrebna tudi zategadelj, da bi razbremenila prenapolnjene srednje šole. V Ljubljani vstopi vsako leto mnogo dečkov samo v srednje šole, ker nečejo ponavljati višjih razredov ljudskih šol, meščanske šole pa nimajo na razpolaganje. Tem učencem je samo do tega, da dosežejo gotovo

fizično starost, da ugodé svoji šolski dolžnosti in da morejo potem prestopiti k trgovini ali obrtu. Ti dečki, ki vstopijo v srednje šole nimajo namere te šole dovršiti, ampak v njih prebiti samo 2—3 leta, in baš zato so taki elementi srednjim šolam pravo breme. Da je meščanska šola na razpolaganje, hodili bi takšni dečki, ki si pozneje izvolijo trgovski ali obrtni stan, gotovo rajši v meščansko šolo, nego v srednje šole, ker bi jim bilo učenje v meščanski šoli ceneje in bi jih tudi bolje pripravljalo na njih prihodnji stan.

Naposled je pomisliti, da so deške in dekliške meščanske šole po vseh drugih deželah najboljše pripravjalnice za učiteljišča.

Posrečilo se je s tekočim šolskim letom v notranji in vnanji Uršulinski šoli osnovati dve dekliški meščanski šoli; mislil sem, da se to doseže s časom tudi pri mestnih šolah, ali zadnji potres nas je oddaljil od našega namena, katerega pa bomo navzlic temu skušali doseči. Zatorej posebno zahvalo izrekam tistim učnim močem, ki gledajo v bodočnost, in že zdaj skrbje za svojo nadaljno izobrazbo s tem, da so prebile skušnjo učne usposobljenosti za meščanske šole.

Kakor slavna konferencija vidi, ni na današnjem dnevnem redu nobenega referata, kakor so bili doslej pri konferencah običajni. Opustil je c. kr. mestni šolski svet referate pedagoško didaktične vsebine iz dveh razlogov:

α) odšlo je vsled potresa mnogo učiteljev iz Ljubljane, ker niso imeli tukaj ničesa opraviti in so bili mnogi tudi brez stanovanja; v takih razmerah je človeku težko kaj temeljitega pisati in s površno stvarjo nam ni pomagano;

β) učitelji pa, ki so ostali v Ljubljani, bili so vpreženi v šoli, in ker tudi izmed teh mnogi niso imeli svojega stanovanja, bilo bi mučno zanje, ko bi morali v takšnih razmerah izdelovati še referate za konferencijó.

Izostane pa tudi moje navadno poročilo o nadzorovanih šolah, katero sem Vam podal druga leta, in to iz nastopnih vzrokov:

1. V prvem četrtletji sploh ni ugoden čas za nadzorovanje in za to sem si v tem času ogledal samo nekoliko razredov.

2. S koncem grudna 1894. je minila moja poslovna doba in od 1. prosinca do srede mal. travna 1895. nisem bil upravičen nadzorovati.

3. Potem je prišel potres, šolski pouk je bil prekinjen. In ko so se pričele šole v začetku rožnika, takrat sem obolel in zdravnik mi je prepovedal vsako duševno delovanje.

Kar pa sem zamudil letos, to hočem nadomestiti, ako Bog da, prihodnje leto in s tem obetom končam svoje kratko letošnje poročilce.

Ko so se določile knjige za prihodnje šolsko leto na posameznih mestnih šolah ter se sprejelo poročilo knjižničnega odbora, se je vršila volitev v knjižnični in stalni odbor. V prvega so bili izvoljeni gg.: Jožef Maier, gospodična Gusl in Režek; v stalni odbor pa gg.: vodja Raktelj, gospodična Wessner, Maier in Razinger.

Ker ni bilo nobenega samostalnega predloga, sklene gosp. predsednik konferencijo s tem-le nagovorom:

Cenjena gospoda!

Prvi vesel dan po velikonočnem potresu je doživela Ljubljana dné 7. vel. travna, ko smo pozabili svoje bede in tuge ter veseli, da, navdušeni gledali v očetovsko-prijazni obraz, zrlí v ljudomile modre oči našega presvetlega cesarja, ki se je prvi v milostni ljubezni in darežljivosti spominjal svoje nesrečne Ljubljane. Prihod Njegovega Veličanstva je povzdignil potrho dušo vsemu bednemu prebivalstvu, zlasti pa je prihod Njegovega Veličanstva obradostil šolsko mladino in ljubljansko učiteljstvo, kije z oči v oči gledalo ter radostno pozdravljalo Njega, ki je prvi varuh in zaščitnik vsega napredka, vse omike, vsega šolstva!

Pozivljam Vas, da našemu presvetlemu cesarju in gospodarju Frančišku Jožefu I, ki je ustvaril in na novo podlago postavil naše ljudsko šolstvo, s krepkim glasom zakličete trikrat: Slava! Slava! Slava!

Po konferenciji zbralo se je učiteljstvo mestnih slovenskih in nemških šol v mestni dvorani z namenom, da si izvoli svojega zastopnika v c. kr. mestni šolski svet na mesto g. A. Žumra. Zborovanju sta predsedovala oba mestna šolska nadzornika. Volilo se je po listkih. Pri prvi volitvi je dobil zač. voditelj g. Jožef Maier 13 glasov, učitelj g. J. Dimnik 12 glasov in nadučitelj g. B. Valenta pa 9 glasov. Ker ni dobil nihče nadpolovične večine, vršila se je ožja volitev med gg. Maierjem in Dimnikom, pri kateri je dobil g. Dimnik zopet 12 glasov in g. Maier pa vse ostale glasove ter bil izvoljen zastopnikom učiteljstva v c. kr. mestnem šolskem svetu.

J. Janežič.

Vestnik.

Osobne vesti. G. Franc Gabršek, c. kr. okrajni šolski nadzornik v Krškem, je imenovan začasnim glavnim učiteljem na ženskem učiteljsku v Ljubljani. Na tem zavodu je imenovan tudi začasnim glavnim učiteljem g. Janez Benda, nadučitelj na „šulferrajnski“ šoli v Ljubljani. Gdč. Lavrič Justina, otroška vrtnarica v Ljubljani, je dobila začasno II. službo v Poljanah; gdč. Klemenčič Karolina, izprašana kandidatinja, II. mesto na Trati (začasno); gdč. Franz Leopoldina je postala pomožna učiteljica v Zalemlogu; gdč. Kren Pavla, začasna učiteljica v Knežaku, pride začasno na II. mesto v Breznici; g. Rudolf Zorč, izprašani učiteljski kandidat je dobil II. mesto v Komendi; g. Alojzij Sachs je dobil IV. učno mesto v Postojni, pa je na dopustu, ker je nastopil službo učitelja v prisilni delavnici v Ljubljani; začasnim učiteljem v Postojni je imenovan g. Alojzij Gorjup; začasno učiteljico v Vipavi gdč. Ana Prevc; na jednorazrednici v Podkrajju je nastavljen izprašani učiteljski kandidat Edvard Markušek; g. Jožef Kostanjevec s Cola je imenovan nadučiteljem v Premu; izprašana učiteljska kandidatinja gdč. Marija Puppis provizorično učiteljico ravnotam; učno mesto na Colu se je začasno podelilo izprašanemu učiteljskemu kandidatu g. Mateju Jugu; gospa Vincencija Puppis v Košani in gdč. Marija Mohorčič sta stalno nameščeni. Suplentom na c. kr. rudarski šoli v Idriji je nastavljen izprašani učiteljski kandidat g. Karol Miklitsch; II. učno mesto v Črnem Vrhu je prevzela izprašana učiteljska kandidatinja gdč. Zofija Modrijan. Popolniti so še IV. učno mesto v Senožečah, III. v Knežaku in Žireh, mesto učitelja-voditelja na Ostrožnem brdu, katere službe se takoj oddajo, ako se oglašajo prosilci. G. Hinko Podkrajšek, učitelj v Kranju, je menovan začasnim strokovnim učiteljem na strokovni šoli za lesno obrt v Ljubljani.

Umrli je koncem vel. srpana g. Ivan Lukan učitelj v Koprivnici. N. v m. p.!

Darovi. Za učiteljski konvikt: Učiteljstvo črnomalskega okraja po g. F. Stefančiču **25 K 10 h**; g. Ivan Zupanec, nadučitelj v Starem Trgu pri Poljanah **1 K**; č. g. Anton Hribar, kapelan na Dobrovi **2 K**; č. g. Franc Rajčević, kapelan v Vipavi **25 K**, katere je nabral med „odotnimi prijatelji in dobrotniki ljudskih učiteljev“; g. Jakob Dimnik, učitelj v Ljubljani, namesto venca rajnkemu tovarišu in prijatelju P. Kavčiču **5 K**. Za A. Praprotnikov spomenik: gdč. Marijana Maje, učiteljica-voditeljica zasebne rudarske šole v Karponu pri Alboni (Istra) **3 K**. Bog povrni stotero!

Domoznanstvo v ljudski šoli. Metodično navodilo. Spisal Jakob Dimnik. Za vsacega učitelja neobhodno potrebna pomožna knjiga pri zemljepisnem pouku v 3., 4. in 5. šolskem letu. Dobiva se pri našem upravnštvu in v A. Zagorjanovi knjigotrnici po 50 kr. s poštnino vred. Ravno tu dobiva se tudi Komenskega „Didaktika“ (prevel J. Ravnikar) po 50 kr.

„Dom in Svet“ — ta izvrstno uredovani list za leposlovje in znanstvo — prinaša v svoji 17. številki kaj lep nekrolog o pokojnem A. Praprotniku. Med drugim pravi tudi: „Kar je bil naš Marn, Anton Lesar, Blaž Potočnik in kar je naš čislani zlatomašnik Luka Jeran v duhovskem stanu za svoj narod, to je bil v svojem učiteljskem stanu pokojni Andrej Praprotnik: pravi sin svojega naroda, ki je vstrajno deloval v čistem duhu našega ljudstva, oklepajoč se z vso ljubeznijo njegovih svetinj, vere in jezika, za narodni prospeh in napredek. Prav zato je v njegovem življenju in delovanju vse tako lepo

ubrano in soglasno, zato ga je vse ljubilo in odkritosrečno spoštovalo, prav zato bo ostal v naši kulturni zgodovini vedno v častnem spominu.“ I. t. d.

Pestalozzi-jeva pisma. V Yverdonskem arhivu v kantonu Waadt, kjer je J. H. Pestalozzi osnoval l. 1805 in vodil do l. 1825. vzgojevališče za učiteljske, se je našlo 200 do sedaj še nenatisnenih pismem tega slovečega pedagoga. Njega biograf Seyffarth jih namerava v kratkem za tisek prirediti.

Veliki vojvoda Ladislav †. Zopet je zadela težka izguba prejasno hišo Habsburgov: neizprosna smrt vzela si je dne 6. kimoveca člana vladajoče hiše, stoječega v cvetoči mladeniški dobi. Ponesrečil je višji vojvoda Ladislav pri lovu na divje mačke, kajti sprožila se mu je po naključju njegova puška in strel ga je zadel v desno stegno. Zdravniki bili so trdno prepričani, da ozdravi mladi vojvoda, dasi si je bilo misliti, da bo de bolezen trajala dolgo časa; a kmalu pa so se osvedočili, da se je visokemu ranjenemu zastrepila kri. Človeška pomoč je torej obnemogla. Mati višjega Ladislava, višja vojvodinja Klotilda, dala je pozvati predstojnika jezuitskega samostana, Schäfferja, kateri je umiročega izpovedal in previdel s Svetotajstvi. Kmalu zatem je bolnik izgubil zavest in ob 10³/₄ uri dopoludne izdahnil je v naročju svoje matere. Pri umirajočem bila sta prisotna tudi pokojnikov oče, višji vojvoda Josip, in starejši pokojnikov brat, višji vojvoda Josip Avgust. — Vsled smrti mladega višjega vojvode pisal je ogerski ministerski predsednik baron Banffy višjemu vojvodi Josipu pismo, v katerem izraža iskreno sočutje ogerskega naroda. V Budimpešti so bila razobešena na vseh javnih in na raznih privatnih poslopjih črne zastave. Porodil se je pokojnik, višji vojvoda Ladislav Filip Marija Vincenc, dne 16. mal. srpana 1875. v Alczuthu, kot četrti sin višjega vojvode Josipa, prekoračil je torej komaj svoje 20. leto. Služil je kot poročnik v pešpolku št. 37, katerega polkovnik-lastnik je njegov oče, poveljnik ogerskega domobranstva (honvedov), višji vojvoda Josip. Uredn.)

Pogreb pok. nadvojvode Ladislava. Dne 12. kimoveca ob 4. uri popoldne položili so v Budimpešti truplo umrlega mladega nadvojvode Ladislava v dvorno rakev v kapelici sv. Sigmunda. Pogreb vršil se je po predpisanem ceremonijelu. Pri pogrebu bili so prisotni stariši pokojnikov, nadvojvoda Oton kot zastopnik cesarjev, nadvojvodje Rainer, Evgen, Friderik in Fran Salvator, princesinja Klementina od Koburga in Thurn-Taxisa, ministri ter predstojniki civilnih in vojaških oblastnij. Cerkveni žalostinski obred opravil je knez-primas Vaszary ob asistenciji mnogih duhovnikov. Po ulicah do budiinskega dvornega grada bila je ogromna množica ljudstva.

V naši prejasni vladajoči hiši bilo je v poslednjih desetletjih več slučajev nenaravne smrti. — Junaški ali nesrečni brat našega cesarja, cesar Maksimilijan, bil je ustreljen leta 1864 v Meksiki. Nadvojvodinja Matilda, hči pokojnega nadvojvode Albrehta, postala je žrtva plamena leta 1867. Nadvojvoda Rudolf je veliko, veliko prerano umrl pred 6 leti. O nadvojvodu Ivanu Salvatorju, poznanim pod imenom Ivan Orth, sodijo v obče, da je našel prerano smrt v vodovju ob rti „Dobre nade“. Nadvojvoda Viljem se je ubil lanskega leta, nesrečno padši raz konja. In pred par dnevi je huda nesreča prezala nit življenja mlademu nadvojvodu Ladislavu. — Vidi se torej, da je Božja previdnost naklonila mnogo hudih udarcev naši prejasni vladarski hiši. A vse te udarce je prebil naš cesar onim duševnim junaštvom, koje izvira jedino le iz brezpogojne udanosti do volje Božje in trdne vere do Božje previdnosti. In tako vidimo našega vladarja neprestano vršiti svojo dolžnost v dnevih sreče in — nesreče.

Zaveza slovenskih učiteljskih društev. Novi odbor se je na VII. shodu v Novemestu sestavil tako: gg. Luka Jelenc, nadučitelj v Št. Juriji pri Kranji, predsednik; ravnatelj Ivan Lapajne I. namestnik; Armin Gradišnik, II. namestnik; Ivan Šega, I. in Ljudevit Stiasny, učitelj v Radovljici, II. tajnik; Franc Luznar, učitelj v Primskovem, blagajnik; M. J. Nerat, urednik. Odborniki pa in sieer za Kranjsko: Ivan Bezalj in Jakob Dinnik; za Primorsko: Kristislav Bogatec, Maté Kanté in Ignacij Kriznan ml.; in za Štajersko: Franc Kocbek, Anton Petriček in Anton Porekar.

Iz Borovnice se nam poroča: Dne 8. kimoveca obhajal je tukajšnji jako priljubljeni nadučitelj g. Fran Papler dvajsetletnico svojega bivanja in uspešnega delovanja v Borovnici na slovesen način, kakor so to želeli njegovi prijatelji in čestilci. Govorov, petja in izborne zabave ni treba še posebej omenjati, le toliko bodi povedano, da se je vesela družba razšla pozno v noč želeč jublantu, da bi ga Bog zdravega in évrstega še mnogo let ohranil mej nami! (Još mnogaja leta! Uredn.)

Kralj in pastir. Na sprehodu v okolici mesta Aquila, kjer biva italijanski kralj Umberto povodom manevrov, srečal je necega dne pastirja. Le-ta pozdravi kralja in ga vpraša, kako se godi polkovniku Bianchi-ju, pod katerim je služil kot vojak. „Prav dobro“ odgovori kralj, „imenoval sem ga šele te dni generalom“. „To je bilo res prav lepo od Vas, Veličanstvo“, odgovori pastir in je prijel in krepko stresel kraljevo roko.

Bela žena. Poročati nam je prežalostno vest, da je umrl dné 27. kimovca zjutraj v najlepši moški dobi g. Pavel Kavčič, nadučitelj v Senožečah, star šele 43 let, zapustivši udovo in kopico nepreskrbljenih otrok. Blag mu bodi spomin! (Obširnej nekrlog nam je obljubljen za prihodnjo številko. Uredn.)

Vabilo k zborovanju učiteljskega društva za kamniški okraj, katero bode 3. vinotoka 1895 na Trojanah. Vspored: 1. Nagovor predsednikov; 2. Poročilo blagajnikovo; 3. Referat; 4. Predlogi in nasveti. Ako bode vreme neugodno, odpade zborovanje. K temu zborovanju vabi vse gospice kolegije in gospode kolége najuljudneje *odbor.*

Najboljša učiteljica otroku je — lastna mati. A česar se mora otrok naučiti od matere in česar ga nikdo drugi tako naučiti ne more nego ona, to je pobožna molitev. Prvi pouk božji in prvo vsodbujajo k pobožnosti dobi naj otrok od svoje lastne ljube matere. Le to, kar posadi materina ljubezen v otroško srce, se utisne v globino istega in le to, kar se je utisnilo v globino srca, donaša bogatega in cvetočega sadu. Da bi le vsaka mati prav razumevala in spolnjevala ta plemeniti poklic!

Zahvala. Podpisano predsedništvo „Zaveze“ izreka svojo najtoplejšo zahvalo povodni glavnega zbora v Novem mestu: preblagorodnemu g. županu za prijazni sprejem; slavni čitalnici, oziroma nje odboru za velikodušno prepustitev prostorov „Narodnega doma“; zavednim novomeškim damam za ljubeznivi sprejem; slavnemu novomeškemu učiteljskemu društvu, posebno pa pripravljalnemu odboru in njega načelnikom; gg. pevkam in pevcem in njih neumornemu pevovodji g. L. Potrebinu; ljubkim gospicam tamburašicam; slavnej novomeškeje godbi in vsemu prebivalstvu novomeškemu za izkazano gostoljubnost in sploh vsem, ki so pripomogli, da se je VII. glavno zborovanje tako sijajno zvršilo.

Predsedništvo „Zaveze slov. učit. društev“ v Šent-Jurji pri Kranji,
dné 10. kimovca 1895.

Ivan Šega, t. č. tajnik.

L. Jelenc s. r., t. č. predsednik.

Zahvala. Dobrotnike, kateri so blagovolili darovati doneske v nakup šolskega blaga za redne šolarje, presrčno zahvali

Brdo 22. kimovca 1895.

Frančišek Marolt, š. voditelj.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 533

o. šol. sv. Na jednorazrednicah v Gribljah, Božakovem in Črešnjevcu razpisane so službe učitelja-voditelja z letno plačo 450 gld., doklado 30 gld. in prostim stanovanjem.

Prošnje vlagati je do 15. vinotoka t. l. pri c. kr. okrajnem šolskem svetu v Črnomlji.

C. kr. okrajni šolski svet v Črnomlji, dné 20. kimovca 1895.

Št. 1202

o. šol. sv. Na štirirazrednici v Senožečah se razpisuje v stalno nameščenje služba nadučitelja s prijemki II. plačilnega razreda in prostim stanovanjem.

Prošnje do 17. vinotoka t. l.

C. kr. okrajni šolski svet v Postojni, dné 27. kimovca 1895.

Spominjajte se „učiteljskega konvikta“ pri raznih prilikah in zborovanjih!

«Učiteljski Tovariš» izhaja na 1 $\frac{1}{4}$ poli male osmerke 1. in 16. dan vsakega meseca; ako je pa na ta dan nedelja ali praznik, izide dan poprej ali pa dan pozneje. — List stoji za vse leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr. Udje «Slovenskega učiteljskega društva» plačajo na leto 2 gld. naročnine in 1 gld. udnine.

Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati uredništvu v Ljubljani, Šubičeve ulice št. 1; naročnino pa prejema gospod A. Kecelj v Ljubljani na Kongresnem trgu št. 2.

Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko.

Izdavatelj in lastnik: Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani.

Tisek R. Miličeve tiskarne v Ljubljani.